

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROSALES, EMILI

Orașul invizibil / Emili Rosales; trad.: George Mureșan.-
București: RAO International Publishing Company, 2007

ISBN 978-973-103-177-4

I. Mureșan, George (trad.)

821.134.2-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

EMILI ROSALES
La ciutat invisibilă
© Emili Rosales, 2005

Traducere din limba catalana
GEORGE MUREȘAN

Fotografia copertei
© ELOI BONJOCH

© RAO International Publishing Company, 2005
pentru versiunea în limba română

martie 2007

ISBN 978-973-103-177-4

I. ORAȘUL INVIZIBIL

Nu mă mai gândisem la Orașul Invizibil. Poate doar în vise. Până când, acum câteva săptămâni, am primit un plic fără expeditor, conținând copia unui lung manuscris, scris cu litere ondulate, elegante, care, cu succesiunea lui de bețișoare și inflorituri, mi-a atras imediat atenția. După o primă și lentă incursiune – nu sînt obișnuit cu caligrafia – mi-am dat seama că-i vorba de un fel de memorii ale unui arhitect din secolul al XVIII-lea, un anume Andrea Roselli. E scris în italiană, iar titlul n-aș putea garanta că-i scris de aceeași mînă ca restul textului: *Memorialul Orașului Invizibil*. Dumnezeuule, Orașul Invizibil! Într-o străfulgerare, am revăzut scena în care auzisem prima oară aceste cuvinte, cu ani, mulți ani în urmă.

Ne duceam să ne jucăm la Cariera de Piatră, uriașa gaură căscată-ntr-un deal ce, din masivul Montsià, se-apeleacă nehotărît spre mare, în golf. Ne strecuram mititei printre șanturi și stînci, ne opream în rotoacele umede, verzui, noroioase, desprindeam argila cu mîinile și făceam figurine care mai de care mai schimonosite. Se mai întimpla să alunece careva, și-atunci hainele sale căpatau culoarea ruginei.

Cîte unul se apuca să strige:

– Am mai găsit o intrare în Orașul Invizibil.

– Nu! Cu pietroaietele-astea ar fi trebuit să se construiască Orașul Invizibil, dar pînă la urmă le-au aruncat în mare și au făcut portul.

– Aiurea! Orașul Invizibil există; mi-a spus frate-meu că, odată, niște prieteni ai unor prieteni de-ai lui l-au descoperit: e mai la vale de sat, un tunel care duce de la Palatul de la Canal în piață și altul care...

– Scorneli!

– Dobitocule!

Și-un bulgare cleios zbura spre fața incredulului, care-nceta să mai pună bețe-n roate și se-alătura grupului.

– Mie mi-a arătat învățătorul planurile Orașului Invizibil, a mărturisit în șoaptă fiul farmacistului, cel cu ochelari unșuroși și labărtați de parc-ar fi fost cîntarul care apărea în fiecare an la țîrg.

Ajuns acasă, am repetat povestea în fața bunicului, care și-a ridicat privirea din pagina de pronosticuri doar cît să-mi spună:

– Dacă-mi mai vorbești vreodată de Orașul Invizibil, s-a terminat cu joaca cu prietenii. Nu te-ai saturat la canal?

Și-acasă n-am mai vorbit niciodată despre Orașul Invizibil, deși noi, gașca, găseam în continuare indicii ale existenței sau ale dispariției lui. Mai tîrziu, am aflat că există doar ce se pierde, fie orașe, iubiri sau părinți.

Cum într-o zi, tot mergînd pe plajă, ne-am îndepărtat către sud, înspre stînci și grote, încalcînd directivele familiei, scotocînd prin frunzișul adumbrit de-un pîlc de palmieri; sub dansul crengilor unui smochin, am descoperit gura unei peșteri, în care n-am putut să înaintăm mai mult de vreo zece metri, pentru noi însă o dovadă suficientă ca să avem certitudinea că-i vorba de-o altă intrare în Orașul Invizibil. Poate era gura coridorului care ducea de la plajă la Casa din Grădina Regelui, ce nu fusese niciodată construită sau care se dărîmase, cine să mai știe, toate astea se petrecuseră pe vremea regelui, o epocă necunoscută.

Pesemne ducea și la Palatul de la Canal, unde eu și Jonăs făcusem marea descoperire a Orașului Invizibil. Străbătusem canalul care despărțea cartierul marinăresc de plantațiile de orez, după care înaintasem printre pereții din piatră calcaroasă, albă, ai acestuia, adevărate plăci de ceramică de-un portocaliu palid. Zidurile erau uriașe sau noi, pitici. Inspectaserăm buza canalului pînă ce ajunseserăm într-un loc unde pămîntul făcea o burtă ascunsă de ierburi și trestii. Din pîntecul crăpat ieșeau crengi de smochin, de palmier, de agave și, ocolindu-le, ne afundam în măruntaiele pămîntului: coboram prin deschizăturile boltei unui depozit acoperit de vegetație, construit de-a lungul canalului. Metri și metri de liniște opacă, densă, doar razele de lumină filtrate de frunzișul copacilor ce străpunseseră scîndurile acoperișului.

Descoperirea s-a răspîndit cu ecouri de mister printre prietenii noștri și vestea despre Orașul Invizibil a început să circule. Eu și Jonăs îi însoțeam pe cei aleși, unul cîte unul, să le arătăm vîgăuna de proporții neobișnuite, formidabilă navă abandonată. Și legenda creștea: în timpul războiului, acolo se construiau și se ascundeau avioane; nu-i sigur, zicea altul: se făceau vapoarele care plecau în America; de-aici începeau kilometri de coridoare care uneau punctele principale ale Orașului Invizibil.

Galeriile aproape subterane se desfăceau la picioarele elegantei clădiri neoclasică a vămii, la rîndul ei în ruina și uitată, care domina locul, frumoasă stampă a unui vis nesăbuit ce nu avea să se împlinească vreodată. Ne jucam pe ruinele unui vis.

În zilele ploioase, cînd nu era cu putință să jucăm fotbal pe stradă, îi adunam pe aleși și ne repezeam în Orașul Invizibil, unde strigătele noastre și mingile lovite de pereți și de stîlpi răsuna în penumbră ca-ntr-o scenă cavernicolă, sălbatică. Uneori, după ce pierdusem toată după-amiaza, ca să cîștigăm timp pe drumul de-ntoarcere, dezlegam barca priponită pe-aproape

a cite unui pescar și-o lăsam să lunece-n jos pe canal, cu toată trupa în ea, muți de oboseală. Ajunși lângă mare, o ascundeam printre trestii în apa puțin adîncă a golfului, și banuiesc că, mai devreme sau mai tîrziu, pescarul și-o găsea.

Într-o zi însă, proprietarul a apărut în carne și oase și ne-a prins. Familiile s-au speriat și, tot iscodindu-ne, s-a aflat totul. De atunci, ni s-a interzis să ne mai apropiem de Palatul de la Canal, și astfel frăția noastră a rămas fără semn de identitate, fără feudă, însă nu și-a pierdut din aura de mister care o înconjura, ci dimpotrivă, la simpla rostire a cuvintelor secrete, trasam cu ochii minții un contur promițător și amenințător totodată. Palatul de la Canal. Orașul Invizibil.

De ce n-am continuat explorarea? De ce învățătorul nu ne-a arătat harta sau planul pe care băiatul farmacistului spunea că-l văzuse? De ce tăceau cei mari ori ne cereau să tăcem? Mai devreme sau mai tîrziu, timpul se-ntoarce la treburile lui, ocupat fiind cu generațiile: vine o vîrstă cînd frica, dorințele sau plăcerile care te-au stăpînit zi de zi se șterg și se-ndreaptă spre tărîmul visului. Unde și rămîn.

Odată ajuns la vîrsta adolescenței, îmi mai aminteam numai atunci cînd înotam. În timp ce-mi croiam drum cu brațele prin apele mării, făceam din nou planuri de explorare a vestigiilor Orașului Invizibil, însă, cînd ieșeam din apă, le uitam sau poate că o lăsam baltă, fiindcă mi-era rușine de încăpățînarea cu care stăruiam într-un joc de ținci.

Din cînd în cînd, chiar bunicul, mama, mătușile ori vreun învățător, după ce ne sfătuiau să nu ne aventurăm la Carieră sau în grotle Palatului de la Canal, ori în vreo groapă de sondă situată departe de țarm, adăugau murmurînd: „Da, sigur, Grădina Regelui; da, Plaja Regelui; acolo, la Casa Regelui”. Ca pe-o litanie, ca pe-un cuvînt pe care nici ei nu-l înțelegeau, al cărui sens hotărîseră, cu mulți ani în urmă, să nu-l mai caute. Care

rege, care oraș, într-un orașel de coastă plin de viață, străin însă de marile episoade ale istoriei, pentru care trecutul nu avea chip? Noi înșine păream mai degrabă cei fără rege, fără nimic.

Cîțiva ani mai tîrziu, Armand Coll a rîs cînd, pe culoarele luminoase și înghețate ale liceului, pe o vreme cu vînt biciuitor care șuiera printre strigătele adolescenților, am început deodată să-i vorbesc de Orașul Invizibil.

Pe Armand îl cunoscusem în ziua sosirii mele la internat. Aveam doisprezece ani și bunicul și mama mă lăsasera la intrarea unei clădiri sobre, care imita Palatul Escorial, și pleaseră acasă. Colégiul fusese ridicat pe una dintre colinele ce-nconjurau capitala regională și sediul episcopal, Tortosa. Departe de străzile familiare ale orașelului, pe care din clipa aceea urma să le vizitez doar la sfîrșit de săptămîină, și încă și mai departe de Orașul Invizibil, uriaș dispărut al copilăriei. Rămăsesem singur cu seara tăcută și cerul înfometat, dar, din fericire, nu știam acel lucru pe care un copil încă n-are cum să-l știe: c-o să crească, o să-și facă prieteni noi, o să joace fotbal, o să-nvețe tabelul lui Mendeleev și declinările latinești, o să calătorească și-o să se îndrăgostească, dar nu o să scape niciodată de pericolul de-a rămîne singur, de-a se deștepta într-o noapte zbuciumată într-un oraș necunoscut, cu un trup tînar întins la cîțiva centimetri de el și, cu toate astea, o să realizeze că-i singur și o să-și amintească totul în fața liceului, în acea seară de sfîrșit de vară.

Dar, în ziua aceea de septembrie, cu nori lunguiți și roșietici vestind vînt dinspre munte, în timp ce mă ascundeam în fața clădirii de necuprins și mă căzneau să nu aflu ceea ce încă nu trebuia să aflu, Armand Coll a trecut prin fața porții bătînd o minge de baschet, ca și cum nu mi-ar fi observat prezența, și, cînd aproape ieșise din cîmpul meu vizual, s-a oprit, a țînut

mingea câteva clipe, a mai bătut-o o dată de asfalt, apoi a aruncat-o cu putere spre mine și mi-a arătat un coș.

– Hai, te provoc la un *douășunu*! a strigat, fără drept de apel. Și de neînțeles: moda baschetului la noi în orașel de-abia ajunsese și eu nu știam ce-i un *douășunu*.

Coll avea să devină ghidul meu în palatul cu arhitectură carteziană și pavilioane mari de o solemnitate goală. Era mai mare ca mine și, cum făcea parte din așa-numitul Seminar Minor, o instituție găzduită în aceeași clădire cu colegiul, reușea într-un fel să mă ferească de urmările neînțelegerilor colective care nu de puține ori aveau loc la internat.

Urcasem odată cu colegii de clasă în podul de sub cele două pante ale acoperișului clădirii, chiar deasupra sălii în care dormeau vreo treizeci de animăluțe, care parcă se deșteptau în clipa în care se dădea stingerea, și făcusem un experiment incendiar care consta în aprinderea emisiei de gaze a unui insecticid. În lumina flăcării, ni se vedeau chipurile uimite. Și toate au mers ca pe roate, pînă ce unul dintre făptași a călcat strîmb și, în loc să pună piciorul pe-o grindă, cum ar fi trebuit, a călcat pe podeaua de papură, pe post de tavan aparent al camerei comunitare, și-a fost cît pe-aci să coboare dintr-odată un etaj întreg. A fost un scandal de zile mari. Mi-aduc aminte că ne-au chemat unul cite unul în cancelarie, ca să mărturisim cu de-amănuntul răzmerița.

Asta cînd nu ajunsese încă la performanța de a-l atîrna cu capul în jos, la fereastra etajului unu, pe unul dintre colegii eminenți ai promoției. Era valencian și cunoștea toate detaliile itinerarului urmat de Hanibal și de elefanții lui ca să traverseze Alpii și s-ajungă la porțile Romei; știa exact de ce s-au împotmolit armatele lui Napoleon după memorabila bătălie de la Borodino, după ce mîngîiaseră Moscova; și ciocnirile cele mai aprige din războaiele noastre carliste. Poate că din cauza celor

din urmă îl poreclisem Tigrul din Maestrat¹, cu toate că avea o figură blîndă și blajină. Dar în ziua aceea, Tigrul atîrna cu capul în jos și, ghinion, gura și brațele i se puteau vedea din clasa de la parter, unde directorul liceului ținea un examen de chimie. Tigrul se zbătea cu sălbăticie, proferînd înjurături, blasfemii și amenințări de tot soiul, cînd, dintr-odată, amuți: se pomenise față în față, și-ntr-o postură neplăcută, cu chipul amenințător și totodată înspăimîntat al directorului. După ce l-am tras înapoi, aproape livid și de-acum fără chef de-njurat, a apărut în ușă, la început roșu de furie și, imediat, la un pas de apoplexie, responsabilul instituției, vociferînd și tremurînd.

Cu greu am fi reușit să o scoatem la capăt fără intervenția conciliantă a seminaristului Armand. Probabil că în vremea aceea, fără să vreau, i-am pomenit de Orașul Invizibil din jocurile mele copilărești.

– Orașul vostru Invizibil sau ce a mai rămas neinventat de voi este reprezentat de puținele vestigii rămase din orașul regal al lui Carol al III-lea. Adică, orașul care purta numele Sfințului Carol. De la Râpita, cum îi spuneți voi. Sant Carles de la Râpita! a exclamat, între hohote de rîs, Armand Coll.

– Regele, da. Însă ce-are asta de-a face cu el?

– O mică taină istorică: ce ne-a rămas e ca și cum, dintr-un mozaic uriaș, am putea să vedem doar câteva piese care mai sînt și împrăștiate, iar noi trebuie să ghicim restul. Friu liber imaginației!

– Nu știu ce spui, dar o avea legătură cu Orașul Invizibil.

Armand a ris de obrăznicia mea, cum făcea-ntotdeauna; eu mă jucam, prefacîndu-mă mai ignorant decît eram, și el se juca prefacîndu-se mai grozav decît se cuvenea. Și-așa,

¹ Poreclă a generalului Ramon Cabrera i Grinyó, cel mai important militar catalan din secolul al XIX-lea (n.tr.)

ne-am îndepărtat de hărmălaie și, fără să-mi dau seama, fascinat de explicațiile lui, am pătruns în perimetrul Seminarului, interzis unor elevi de liceu ca mine. Se pare că nici Armand nu și-a dat seama, deși seminaristii care îl salutau se uitau la mine cu mirare. Și-am ajuns, astfel, în biroul lui, încălzit de o sobă și cu un reșou gata să fiarbă lapte sau apă pentru ceai.

Am sorbit o gură, iar prietenul meu a început să caute lucrări enciclopedice care se refereau la secolul al XVIII-lea, la Iluminism, la domnia lui Carol al III-lea, la ministrul său Floridablanca, la arhitectul și inginerul Sabatini. Căuta o pagină și citea cu glas tare sau îmi întindea cartea deschisă la un cuvânt anume, în timp ce el se-apura să caute altul. La sfârșit, vorbea de parcă el însuși ar fi fost o carte din acelea.

– Pe scurt: acum două sute de ani, Carol al III-lea, sosit de la Napoli unde domnise ca moștenitor al mamei sale, Isabela Farnese, și în același timp rege al Spaniei după moartea fratelui său, Ferdinand al VI-lea, a gândit un ambițios plan de lucrări publice în teritoriul spaniol, un alt aspect al proiectului său iluminist. Unele dintre lucrări au fost duse la bun sfârșit, altele au rămas neterminate, între ele construcția unui nou oraș la gura Ebrului, care-ar fi trebuit să favorizeze dezvoltarea zonei centrale a peninsulei scaldate de apele acestui râu și să stimuleze relațiile comerciale dintre America și-o importantă regiune a țării, pînă mai atunci exclusă de la acest comerț... Pentru toate astea, ar mai fi trebuit construit un canal care să unească Ebrul cu marea în mod controlat...

– Și ce s-a-ntîmplat?

– Cum îți spuneam, Sant Carles de la Ràpita constituie un mister, cu proiectele lui remarcabile eșuate. Gîndit ca un mare oraș nou, la un moment dat lucrările s-au sistat, nu se știe prea bine de ce, iar ceea ce încă nu era o realitate a devenit în scurt timp o ruină. Ruina unde tu și prietenii tăi vă jucați și bateați

maidanele. Însă n-a rămas mare lucru: urme de urbanism într-o parte-a orașului; enorma piață proiectată în stilul palatului regal din Aranjuez, care dă o idee foarte clară despre dimensiunea grandioasă a proiectului; canalul, care se pare că nu a funcționat pînă la urmă, și construcțiile portuare; Biserica Nouă, un splendid templu neoclasic rămas neterminat...

– Așadar, Orașul Invizibil există, n-am inventat noi nimic... zic, nu știu dacă reconfortat sau dezamăgit, ca trezit dintr-o vrajă.

– Cel mai surprinzător e că în popor aproape că nu s-a păstrat nici o amintire despre cele întîmplate, divaghează Armand. Gîndește-te că e vorba doar de străbunicii tăi, e absurd să nu fi rămas nimic în rîndul oamenilor, ceva măcar transformat, distorsionat.

I-am spus despre comentariile pe care le faceau adulții în șoaptă după ce ne sfătuiam să nu ne aventurăm prea mult: Grădina Regelui, Casa Regelui, Palatul Canalului, Plaja Regelui.

– Ar putea fi o pistă. Nu știu. Cei rămași după suspendarea lucrărilor au fost cei mai dezinformați, muncitorii simpli, iar arhitecții, responsabilii, delegații, inginerii etc. au plecat. Astfel, nu s-a păstrat decît un ecou mistificat sau nici măcar atît, o înșiruire de termeni parcă lipsiți de sens.

Cu toate că noi, cei din internat, nu puteam părăsi în timpul săptămîinii liceul decît în cazuri excepționale, Armand reușea să-mi facă rost de-un permis pentru a-l putea însoți, de cîteva ori pe lună, la o filatelie din oraș pe care o frecventa ca să facă achiziții pentru colecția lui de timbre, deja demnă de luat în seamă. În ziua aceea, cînd am intrat pe ușa, a sunat ca de obicei clopoțelul și am pătruns în magazinul înăbușitor, cu mochetă, cu pereți de culori deschise și mobile de lemn. Vînzătorul și-a coborît ochelarii pe virful nasului, în timp ce fiica sa, grațioasă și extrem de frumoasă, se furișa după el, ca o felină, spre camera